

Latina pro historiky umění 4. lekce

1./ Trojvýchodná adjektiva 1. a 2. deklinace

2./ Substantiva 1. a 2. deklinace - opakování

3./ Základy transkripce latinských textů - opakování

Domácí příprava - řešení

Cvičení 2

- Podle zásad transkripce latinských nápisů přepište následující text.
- Vypište všechna substantiva 1. a 2. deklinace a naučte se je skloňovat podle příslušných vzorů.
- S pomocí slovníku se pokuste o český překlad.

a) IOSEPHUS II:[sc. secundus] AUG:(USTUS)/
MUSARUM FAUTOR/ BIBLIOTHECAM HANC
ACADEMICAM/ COPIA LIBRORUM AUCTIONEM/
PUBLICIS COMMODIS PATERE IUSSIT/
MDCCLXXXV.

b) Iosephus, ī, m. *Josef* (2. deklinace, vzor architectus);
Augustus, ī, m. původně čestné příjmení Octaviána,
přeneseně *císař* (2. deklinace, vzor architectus); Musa, ae,
f. *Múza* (1. deklinace, vzor stātua); bibliotheca, ae, f.
knihovna (1. deklinace, vzor stātua), cōpia, ae, f. *bojnost,*
množství (1. deklinace, vzor stātua); liber, brī, m. *knih* (2.
deklinace, vzor magister); commodum, ī, n. *prospěch,*
užitek (2. deklinace, vzor sacellum)

c) Pro překlad skládáme: Hanc academicam
bibliothecam copia librorum auctam iussit publicis
commodis patere fautor Musarum Augustus
Iosephus II. MDCCLXXXV – *Tuto univerzitní*
knihovnu, opatřenou mnoha knihami, nechal k veřejnému
prospěchu otevřít příznivec věd a umění císař Josef II. roku
1785.

Adjektiva 1. a 2. deklinace

Koncovky substantiv skloňovaných podle vzorů **2. deklinace** (architectus, magister, puer, sacellum)

připojujeme i k **mužskému a střednímu rodu, koncovky** vzoru substantiv **1. deklinace** (stātua)

připojujeme k **ženskému rodu trojvýchodných adjektiv** zakončených v nom. sg. m. **-us** nebo **-er**, (gen. ī) v nom. sg. f. **-a** (gen. ae), v nom. sg. n. **-um** (gen. ī)

bonus, -a, -um *dobrý, -á, -é*

miser, -era, -erum *ubohý, -á, -é*

sg.

nom.	bon- us	bon- a	bon- um	miser	miser- a	miser- um
gen.	bon- ī	bon- ae	bon- ī	miser- ī	miser- ae	miser- ī
dat.	bon- ō	bon- ae	bon- ō	miser- ō	miser- ae	miser- ō
ak.	bon- um	bon- am	bon- um	miser- um	miser- am	miser- um
vok.	bon- e !	bon- a !	bon- um !	miser !	miser- a !	miser- um !
abl.	bon- ō	bon- ā	bon- ō	miser- ō	miser- ā	miser- ō

pl.

nom.	bon- ī	bon- ae	bon- a	miser- ī	miser- ae	miser- a
gen.	bon- ōrum	bon- ārum	bon- ōrum	miser- ōrum	miser- ārum	miser- ōrum
dat.	bon- īs	bon- īs	bon- īs	miser- īs	miser- īs	miser- īs
ak.	bon- ōs	bon- ās	bon- a	miser- ōs	miser- ās	miser- a
vok.	bon- ī !	bon- ae !	bon- a !	miser- ī !	miser- ae !	miser- a !
abl.	bon- īs	bon- īs	bon- īs	miser- īs	miser- īs	miser- īs

Slovní zásoba k adjektivům podle 1. a 2. deklinace

adjektiva na -us, -a, -um

clārus, a, um *slavný, jasný*
reverendus, a, um *důstojný*
doctus, a, um *učený*
magnus, a, um *velký*
longus, a, um *dlouhý*
altus, a, um *vysoký*
optimus, a, um *nejlepší* (superlativ k bonus, a, um *dobrý*)
lātus, a, um *široký, rozlehlý*
sānctus, a, um *svatý*
angustus, a, um *úzký, stísněný*
excelsus, a, um *vysoký, vznešený*
parvus, a, um *malý, obyčejný*
fāmōsus, a, um *proslulý*
opulentus, a, um *bohatý, mocný*
strēnuus, a, um *horlivý*
splendidus, a, um *lesklý, skvělý, zářící*
proprius, a, um *vlastní, zvláštní*

adjektiva na er, era, erum

pulcher, chra, chrum *krásný, slíčný*
asper, era, erum *něžný, jemný*
tener, era, erum *útlý, křehký*
līber, era, rum *svobodný, upřímný*
dexter, t(e)ra, t(e)rum *pravý*
sinister, tra, trum *levý*
ruber, bra, brum *červený*
lūcifer, fera, ferum *přinášející světlo*

Pozn. Gloria in excelsis Deo – *sláva Bohu na výsostech*; manū propriā - *vlastnoručně*

Substantiva a adjektiva 1. a 2. deklinace-cvičení

Vyskloňujte slovní spojení:

1. ecclēsia longa – *dlouhý kostel*
2. episcopus reverendus – *důstojný biskup*
3. speculum parvum – *malé zrcadlo*
4. anima tenera – *křehká duše*
5. magister optimus – *nejlepší učitel*
6. castrum altum – *vysoký hrad*
7. lapicida doctus – *učený kameník*
8. aurifāber famōsus – *proslulý zlatník*
9. puer bonus – *dobrý chlapec*
10. pictūra pulchra – *krásná malba*
11. poeta clārus – *slavný básník*
12. sacellum angustum – *úzká kaple*
13. corōna splendida – *skvostná koruna*

Základy transkripce latinských textů – opakování

Pokuste se o transkripci nápisu základního kamene přestavby kláštera Hradisko u Olomouce:

Tesaný nápis připomínající zahájení novostavby kláštera 26. června 1686 za 51. opata Norberta Želeckého z Počenic: ANNO MDCLXXXVI./ DIE XXVI IVNY/ LAPIS FVNDAMENTALIS/ PRO NOVITER AEDIFICANDO/ MONASTERIO GRADICENSI/ POSITVS EST/ SVB REGIMINE/ R(EVERENDISSI)MI PERILL(VSTR)IS ET AMPL(ISSI)MI D(OMI)NI D(OMI)NI/ NORBERTI ZIELETZKY/ DE POTZENITZ: LI: ABBATIS/ GRADIC:(ENSIS) ORD:(INIS) PRAEM.(ONSTRATENSIS)

Pozn. Podtržením vyznačujeme **ligaturu** –spojení písmen, sloužící primárně k úspoře místa.

Domáci příprava

Cvičení 4

Trophaeum Geminum, slavobrána, postavená olomouckými jezuiti v roce 1699 k oslavě podepsání Karlovičkého míru a uzavření sňatku mezi Josefem I. a Amálií Brunšvicko-Lüneburskou.

Z popisu části slavobrány:

- Vypište všechna substantiva a adjektiva 1. a 2. deklinace (ve slovníkovém tvaru).
- Určete mluvnické kategorie a přiřaďte je k příslušným deklinačním vzorům.
- S pomocí slovníku a připojeného vyobrazení části slavobrány se pokuste o porozumění (překlad) textu.

In medio apertura erat, instar portae triumphalis; in cuius superliminari praefixa pendebant gemina scuta, totius Fabricae scopum explicantia. Alteri enim eorum inscriptum erat: *Augustae paci*; alteri: *Augusto Connubio*.

Ad portae huius postes prominebat geminae columnae: quarum alteri ex parte Paci, frondibus atque fructibus olivarum intextae insistebat geniolus arcum atque sagittas diffringens. Inscriptio: *Non plus Armorum*. Alteri ex parte Connubii frondibus atque floribus rosarum incinctae, alter geniolus, arcum atque sagittam intendens. Inscriptio: *Ultra Amorum*.

